

ARG.: Maxsattana/Shutterstock.

Krisialdi sozioekologikoaren ebidentziak

Nazio Batuen IPBES plataforma zientifiko arauemaileak bere azken txostenean adierazi du milioi bat espezie galtzeko zorian daudela planetan; zortzitik bat. Habitaten galera dago biodibertsitatearen galeraren oinarrian, Lurraren azaleraren % 75 aldatu baitugu jada gizakiok kolpeka, deforestazioz, nekazaritza intentsiboz, lurra urbanizatuz, krisialdi klimatikoa eraginez... Munduko zingiren % 80 eta baso-azaleraren % 32 suntsitu dugu. Ondorioa: espezieen % 20 desagertu da 1900etik hona, eta beste % 13 desagertu daitezke datozen urteotan. Bitartean, munduko populazioa bikoiztu egin da; barne-produktu gordin globala, laukoiztu; eta nazioarteko merkataritza, produktuak munduko edozein herrialdetara eramatea edo handik ekarzea sustatzen duen hori, hamar aldiz handitu.

Hazkunde ekonomikoaren dogma albo batera utzi behar dela dio txostenak, sistema ekonomiko jasangarri bat izan behar dugula helburu. Baina zein dira krisialdi sozioekologiko horren azpian dauden arrazoi sozioekonomikoak? Zer politika jarri behar-ko lirateke abian? Eta, agian garrantzitsuena, nola egiten da hori? Ongizatea sakrifikatu beharko dugu?

Galdera horiei erantzuteko eskatu diegu Unai Pascual Garcia de Azilu ekonomialariari eta Noelia Zafra Calvo ingurumen-zientzialariari. Biak, Basque Centre for Climate Change-ko ikertzaileak.

Unai Pascual García de Azilu

Konpona eta Ingurumen Politikako doktorea
Basque Centre for Climate Change-ko ikertzailea

IPBES txostenak krisialdi sozioekologikoa aipatzen du jada. Zein dira, zure ustez, krisialdi honen oinarrian dauden arrazoiak?

IPBESek plazaratu duen bioaniztasun-galera ez da ikusi behar ingurumenaren arazo soil gisa. Gizartea eta ekonomia daude arazoaren erdigunean. Ebidentzia zientifikoaren arabera, hauek dira, hurrenez hurren, galera horren atzean dauden zuzeneko eragile nagusiak: lurrazaren eta itsasoaren erabile-
ra, natura-baliabideen zuzeneko esplotazioa, klima-aldaketa, kutsadura eta espezie inbaditzaileak. Baina, oinarrian, zeharkako eragileak daude, IPBES txostenak agerian jarri duen bezala: gizabanakoen portaeren eta balioen aldaketa, kontsumo-eta ekoizpen-ereduak, nazioarteko merkataritza, joera demografikoa, berrikuntza teknologikoa eta gobernantza-eredua. Argi gelditzen da, beraz, krisi sozioekologikoa dugula aurrean, ez bakarrik ekologikoa: gizartea bera eta hark sortu eta mantentzen duen gobernantza-sistema dira krisiaren erantzule.

Gizartearen metabolismoaren ikuspuntutik, azken 50 urteotan giza populazioa bikoiztu izanak, barne-produktu gordina lau aldiz handitzeak eta nazioarteko merkataritzaren balioa hamar aldiz handitzeak, izugarri handitu dute natura-baliabideen, lehengaien eta energiaren eskaria. Eta neurri berean handitu da, noski, hondakinen sorrera. Txanponaren bi aldeetan aurkitu ditzakegu gizarteak naturari eragindako presioaren zuzeneko eta zeharkako eragileak.

Zer politika jarri beharko lirateke abian?

Denok egiten dugu politika egunerokotasunean, edozein erabaki hartzen dugunean: giza eta naturarekiko baloreak indartzen ditugunean, hezkuntza-sistema jakin bat bultzatuz; nekazaritza-eredu jakin bateko elikagaiak kontsumitzen ditugunean; oporretan, nora eta zenbat bidaiatzen dugun erabakitzen dugunean... Eta badago beste politika-mota bat instituzioek egiten dutena, non joko politiko horren arauak ezartzen dituzten. Arau horiek eragin zuzena dute ekonomian edo gizarte-harremanetan. Krisi sozioekologikoaren erdigunean kokatu behar ditugu instituzioak eta legeak. Horiek dira, hain zuzen, krisiaren eragileak.

“Gobernantza-eredua da krisiaren erantzulea”

Baina ingurumenari lotutako arategiez harago, beste arauak ere badute naturarekiko harreman zuzena edo zeharkakoa. Marko normatibo orok baldintzatzen du gizarteak naturarekin duen erlazio-mota, osasun-, hezkuntza-, kontsumo- eta ekoizpen-ereduak arautzen dituen heinean. Beraz, gobernantza-sistema osoa da berrikusi behar-ko genukeena. Ingurumenak zeharkako gaia izan beharko luke gobernu guztietan, bai udalerrietan, baita eskala altuagoetan ere. Hori egiten ez dugun bitartean, ez diogu arazoari benetako dimentsioa emango.

Hasteko, materialen eta energiaren ekoizpena eta kontsumoa areagotzen duten pizgarri ekonomikoak kendu beharko genituzke. [Nazioarteko Energia Agentzien datuen arabera](#), *perbertsoak* dira erregai fosiletan 400 mila miloi dolarretik gora ematen diren sariak. Antzera gertatzen da nekazaritza intentsiboa eta ez-jasangarria bultzatzen duten diru-sariekin. Ezin dugu natura babestu eta, bitartean, atzeko atetik sari ekonomiko horiek sustatzen di-

tuzten instituzioak elikatu. Krisi sozioekologikoaren suari gasolina botatzea bezala da hori.

Ongizatea sakrifikatu beharko dugu?

Ez du zertan. Eredua aldatu beharra dago. Batzuek *trantsizio sozioekologiko* hitza erabiltzen dute, beste batzuek *eraldaketa* hitza. Nolanahi ere, mende honetan jarri behar dugu martxan iraultza sozioekologikoa. Hori egin ezean, jai dute bioaniztasunak eta klima-sistemak, hain zuzen, gizateria sostengatzen duten bi faktore nagusiak. Bizitzaren oinarri sozioekonomikoa berrasmatu behar dugu. Materialki eta energetikoki hazi beharrean, gizarte-metabolismoa murriztuko duen eredua jarri behar dugu martxan. Ongizatea kontsumo material eta energetikoetatik harago dagoela txertatu behar dugu imaginario kolektiboan. Erakargarri bihurtu behar dugu kontzeptu hori. Ez dago beste biderik. ●

“Pertsonak naturarekin birkonektatzea lortu behar dugu”

IPBES txostenak krisialdi sozioekologikoa aipatzen du jada. Zein dira, zure ustez, krisialdi honen oinarrian dauden arrazoiak?

Funtsean, gure bizi-eredu osoa, kontsumoa baitu ardatz planetako kultura ia guztietan. Ez dago Lurrarekiko errespetuan oinarrituta. Duela milurteko batzuk galdu zuen gizakiak naturarekiko eta Lurrarekiko errespetua; lagun batekiko errespetua izango genukeen bezala, elkar ulertzetik hura kontrolatu nahi izatera aldatu baitzen naturarekiko harremana; alegia, desorekak eragitera.

Gauza asko egiten ditugu: behin bakarrik erabiliko dugun arropa erosi, edota polietilenoazko ontzi batean plastikoz bildutako piper bat; eskuak garbitzeko, xaboi-pastilla erabili beharrean ontziratutako esku-xaboa erabiltzea, edo eskuak tonaka papearekin lehortzea; hegazkinez bidaiatzea, tren ez bidaiatzea laburrak egin beharrean; sobran geratzen den janaria botatzea edo ez birziklatzea, bereziki haragi gorria denean, zeina ekoiztea oso garesti ateratzen baitzaio Lurrari.

Horrez gainera, inork ez du bere *status quo*-a aldatu nahi; bereziki onurarik eragingo ez dieten aldaketak sozialak gertatzerik nahi ez dutenek, nahiz eta aldaketa sozial horiek gehiago bati edo Lurraren biziraupenari abantailak ekarri.

Zer politika jarriko zenituzke abian?

Ekologiaren ikuspegitik, Lurra orekan dagoen sistema bat da. Gizakiak desorekaren bat eragiten duenean sisteman, Lurrak bere burua doitzen du. Adibidez, Lurra berotu egiten da klima-aldaketarekin, eta doikuntzak gertatzen dira sistema atmosferiko eta ozeanikoan, tifoak eragiten dituztenak eta,

Noelia Zafra Calvo

Aldaketa Globala eta Garapen Sostengarriko doktorea
Basque Centre for Climate Change-ko ikertzailea

haiekin, uholdeak. Natura kontserbatzeko dugun argudio nagusiaren ardatza da doikuntza horiekin guztiekin zenbat gauza galduko ditugun; izan ere, Lurra ez da beti guri gehien komeni zaigun bezala doitzen, edo, are okerrago, ez dakigu zer doikuntza gertatuko diren eta zer arazori egin beharko diogun aurre urteek aurrera egin ahala.

Ni ez nintzateke zentratuko doikuntza horiek eragiten dituzten kalteak arintzeko politiketan; aitzitik, helduko nieke pertsonak Lurraren sisteman integrazteko modua aldatzeko politiketara; banakoaren ikuspegitik. Nire ustez, pertsonak naturarekin birkonekta daitezten lortu behar dugu. Pertsonentzat esanguratsua eta hunkigarria den zerbaiten bidez lor dezakegu; adibidez, aiton-amonek landatutako zuhaitza ikustea edota, olatuak sentitzeko, itsasoan igeri egitea... Halaber, garrantzitsua da etorkizuneko ikuspegi partekatu bat eraikitzea, Lurra-rikiko eta bizikide ditugun beste pertsona eta izaki bizidunetako errespetuzko gutxieneko gako batzuk izango dituen.

Ongizatea sakrifikatu beharko dugu?

Nork bere buruari egin behar dio galdera hori. Zeri esaten diogun ongizatea eta zenbateraino gauden egokitze prest. Teoriak dionenez, nork bere burua egokitu dezake, modu gutxi-asko errazean, bere ongizaterako oinarritzotzat jotzen ez dituen gaie-tan. Baina oso erlatiboa da bakoitzak zer jotzen duen oinarritzotzat. Badira autoz mugitzea funtsezkotzat jotzen dutenak, eta beste batzuentzat, bestalde, supermerkatuan erosten jarraitzea izango da funtsezkoa, nahiz eta hala itsasoak tonaka plastikoz bete. Puntu kritikoa bat hauxe da: nork erabaki dezakeen aldaketa horren inguruan, eta nola gauzatuko den pertsona-taldeei desberdin eragingo dien prozesu bat. ●